

CARTIER Rotonda

CONSTANTIN CUBLEȘAN s-a născut la 16 mai 1939 în Cluj. Urmează Facultatea de Filologie-Istorie-Filosofie a Universității „Victor Babeș” din Cluj (1959). După absolvirea Facultății, funcționează la Radio-Cluj, ca reporter, apoi ca redactor, până în 1962, când se transferă la revista *Tribuna*. În 1970-1971 este secretar general de redacție al revistei *Tribuna*, iar din 1972 este redactor-șef al Editurii *Dacia* din Cluj. Din 1980, director al Teatrului Național din Cluj-Napoca, până în 1988, când se transferă la revista *Steaua*, în calitate de redactor-șef adjunct. Este profesor universitar. Membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1964). I s-au reprezentat piese pe scenele teatrelor din Sibiu, Cluj, Arad, Satu Mare, Baia Mare, Turda, Brașov, Timișoara, Botoșani.

VOLUME DE CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ: *Miniaturi critice* (1968); *Teatrul – Istorie și actualitate* (1978); *Opera literară a lui Delavrancea* (1982); *Teatrul – între civic și etic* (1983); *Opera literară a lui Ion Lăncrănjan* (1993); *Eminescu în conștiința critică* (1994); *Opera literară a lui Pavel Dan* (1999); *Caragiale în conștiința critică* (1999); *Romancierul Rebreanu* (2001); „*Moara cu noroc*” de Ioan Slavici (2001); *N. Filimon. Micromonografie* (2003); *Romulus Cojocaru, Poetul* (2004); *Dicționarul personajelor din teatrul lui Lucian Blaga*. Coordonator (2005); *De la tradiție la postmodernism* (2005); *Mihail Sebastian. Teatrul – Dicționar de personaje*. Coordonator (2007); *Serile cu Bartolomeu* (2007); *Din Mansarda lui Cioran* (2007); *Pavel Dan – Prozatorul Câmpiei Transilvane* (2007); *Pasiunea lecturii* (2008); *Ioan Slavici – Portret în oglinda timpului* (2010); *Lucian Blaga, Dramaturgul* (2010); *Ioan Pop-Reteganul – Folclorist și publicist* (2010); *În jurul începuturilor romanului românesc* (2010); *Constantin Virgil Gheorghiu* (2011); *Curente, mișcări, grupări literare și artistice în sec. XX* (2012); *Dicționarul personajelor din teatrul lui I.L. Caragiale*. Coordonator (2012); *Nuvelistul Rebreanu* (2012); *Lecturi confortabile* (2012); *Liviu Rebreanu. Zece ipostaze ale romanului* (2013); *Lectura – profesiune și delectare* (2013); *Urmuz în conștiința criticii* (2014); *Mihail Sadoveanu. Actualitatea în rezonanță istorică. Lecturi* (2014); *Eminescu în exegeze critice* (2014).

Constantin **Cubleșan**

Ion Druță:
conștiință a istoriei basarabene

Lecturi

R o t o n d a
CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 021 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

Suport juridic: Efrim, Roșca și Asociații

www.cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore, Barnes & Noble și www.cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.

E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel./fax: (021) 210.80.51

E-mail: romania@cartier.md

www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Tatiana Cunup, Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Constantin Cubleşan

ION DRUȚĂ: CONȘTIINȚĂ A ISTORIEI BASARABENE

Ediția I, octombrie 2015

© 2015, Editura Cartier pentru prezenta ediție.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cubleșan, Constantin.

Ion Druță: conștiința a istoriei basarabene : Lecturi / Constantin Cubleşan ; cop.: Vitalie Coroban. – Chișinău : Cartier, 2015 (Tipogr. „Bons Offices”). – 176 p. – (Colecția „Cartier Rotonda” / coord. de Em. Galaicu-Păun, ISBN 978-9975-79-907-2). 300 ex.

ISBN 978-9975-79-976-8.

821.135.1(478).09

Cuprins

<i>Un cuvânt-înainte</i>	7
<i>Prozatorul câmpiei basarabene</i>	9

Prozatorul

Satul – dimensiunea epopeică. <i>Balade din câmpie</i>	24
Destinul satului basarabean. <i>Povara bunătații noastre</i>	30
Biografia ca epopee a satului. <i>Vatra blajinilor</i>	36
Istoria în ritm de baladă. <i>Clopotnița</i>	41
Înstrăinarea. <i>Ultima lună de toamnă</i>	46
Romanul autobiografic: copilăria. <i>Horodiște</i>	52
Satul bucolic. <i>Frunze de dor</i>	56
Anii de școală. <i>Daruri</i>	60
Povestiri despre sat. <i>Piept la piept</i>	65
Satul – oamenii de fiecare zi. <i>Pomul de la răscruce</i>	71
Biserica unității de neam. <i>Biserica Albă</i>	78

Dramaturgul

O dramă morală. <i>Casa mare</i>	86
Drama înstrăinării. <i>Doina</i>	92
Demonul suferințelor – trecutul. <i>Păsările tinereții noastre</i> ...	97
Legământul pământului. <i>Horia</i>	101
Balada pământului țării. <i>Frumos și sfânt sau</i> <i>Sfânta Sfintelor</i>	108

Satira grotescă. <i>Cervus divinus</i>	113
Legenda lupului bătrân. <i>Plecarea lui Tolstoi</i>	117
Izgonirea cu pietre. <i>Harul Domnului</i>	122
„Unde ți-s creștinii?”. <i>Căderea Romei</i>	125
Arma noastră e ruga. <i>Hramul Înălțării</i>	128

Poveștile copilăriei

Copilăria ca poveste. <i>De demult și de departe</i>	133
Întâmplări din realitatea imediată. <i>Daruri</i>	138

Publicistul/Eseistul

În oglinzile nordului. <i>Mozart la sfârșitul verii</i>	141
Cuvintele din cuvinte. <i>La umbra cuvântului</i>	149
Defăimarea actualității. <i>Pământul, apa și virgulele</i>	156
Țara dintre două râuri. <i>Ora jertfirii</i>	161

Poematica

Lamentație la soarta cuvântului. <i>Ruga slavo-latină</i>	169
Cuvinte către Domnul. <i>Rugă de sfârșit de veac, rugă de sfârșit de mileniu</i>	170
Marea elegie de Crăciun. <i>Spovedanie de sfârșit de veac, sfârșit de mileniu</i>	172
Lamentația pocăinței. <i>Ruga albă</i>	175

Un cuvânt-înainte

Demersul lecturii este, în felul său, o... călătorie. Pe o mare infinită, plină de tentații și de surprize. Nu mai puțin de capcane și de încercări temerare, în care te angajezi cu plăcere, din dorința, din pasiunea cunoașterii lumii. Fiecare carte pe care o deschizi e un loc în care poposești timp mai scurt sau mai îndelungat, ca într-o adevărată croazieră cu multiple escale. E ca și cum ai păși pe o insulă sau într-un alt teritoriu despre care nu știi mare lucru, de cele mai multe ori mai nimic. Înaintezi cu pași grăbiți sau mai domoli, descoperind peisaje, localități, oameni sau componente ale florei și faunei, totul într-o încercare de a-ți fixa acea lume în memorie, căutând a-i înțelege rostul și sensul ființării ei acolo, în ambianța dată, în contextul unor realități și relații în care tu însuți te lași prins ca într-o fermecată lume de povești. Povești adevărate (!?)...

Cartea e o escală, firește, ce se sfârșește, fatalmente, odată cu închiderea ultimei pagini. Sfârșitul ei nu înseamnă însă și sfârșitul călătoriei. Al călătoriilor. Și cu atât mai puțin renunțarea la noi escale, pe o altă parte a coastei continentale, necunoscută încă, sau pe un nou tărâm ce apare, tentant, la orizont. Fără asemenea croaziere am fi, nici vorbă, mult mai săraci și am avea o viață mult mai plictisitoare.

O carte, oricare ar fi ea, te solicită. Vrei s-o citești, s-o cunoști în profunzime: să-i descifrezi ideile, să-i deciprezi mesajele, obscure, s-o asimilezi ca univers. În ce măsură reușești toate acestea depinde numai de tine. Deși, la drept vorbind, nu numai de tine. Uneori ai nevoie de o călăuză. O asemenea călăuză am încercat să fiu eu

însumi, citind cărțile unui autor anume, căutând, la rândul meu, a-l cunoaște și astfel a-l propune spre cunoaștere și altora. Cartografierea mea poate să-i satisfacă pe unii, să-i nemulțumească pe alții, dar, oricum, e jurnalul unei... escale în croazieră, pe care îl propun, la rândul meu, altora, ca pe o altă posibilă escală sau ca pe un alt fel de popas al cunoașterii. Să zicem, ca o întâlnire de gradul al doilea.

Ceea ce acum luați în mână este, așadar, o provocare, un îndemn și, totodată, o soluție posibilă pentru abordarea unui nou traseu de lectură.

Constantin CUBLEȘAN

Prozatorul câmpiei basarabene

Într-o literatură națională în care trebuie să se regăsească necondiționat, cu drept de legitimitate, toți cei ce au scris și scriu azi în limba română, indiferent în ce perimetru geografic s-au manifestat și se manifestă, Ion Druță se impune ca un exemplu exponențial, din toate punctele de vedere. Opera sa – cuprinzând schițe și povestiri, nuvele și romane, eseuri și publicistică politică, piese de teatru – este amplă și profundă, profund patriotică (fără a fi câtuși de puțin patriotardă) și s-a revelat atenției publice încă din anii '50, de la debut, ca o voce distinctă în peisajul spiritual al Republicii Socialiste Sovietice Moldovenești, generic sub care s-a înscris administrativ și politic o bună parte din teritoriul românesc, desprins abuziv din matca maternă, după cel de al Doilea Război Mondial. Tocmai de aceea e nevoie a face o rapidă privire (evident schematică) asupra istoriei zbuciumate a acestui teritoriu mereu râvnit și acaparat strategic de orgoliosul Imperiu Rus și apoi de cel, tot atât de autoritar și despot, Sovietic. Drama e veche, dar în epoca modernă ea începe cu anul 1812, când Basarabia a fost anexată Imperiului Rus. Acum începe procesul de rusificare, de deznaționalizare; Basarabia devenind gubernie, limba română este scoasă din școli. Astfel, e de-nțeleș că literatura românească, atâta câtă și cum se practica acolo, să înceapă un proces grabnic de decădere. O conjunctură politică, oarecum favorabilă, face ca în 1856, prin Tratatul de la Paris, după Războiul Crimeei, județele Cahul, Bolgrad și Ismail să revină Principatului Moldovei. Nu pentru multă vreme însă, căci în 1878, în urma Tratatului de la Berlin,

România (în 1859 se produsese Unirea Principatelor) este nevoită să cedeze înapoi Rusiei cele trei județe. Cu acest prilej, Mihai Eminescu publica în ziarul *Timpu* (6 octombrie 1878, p. 1) un comentariu de un dramatism patetic aparte: „Deci Basarabia s-a dus de unde nu se va mai întoarce, în sânul negrei străinătăți. În zadar moldoveanul va mai privi în zile senine din vârful Ceahlăului în zarea depărtată Ismailul, Cahulul, Bolgradul și țărmul Mării Negre, în zadar va vedea departe, ca margine a orizontului său, Cetatea Albă și Chilia, ceea ce va vedea din punctul din care Alexandru Voievod cel Bun va fi rotit ochii pentru a-și măsura țara cu agerimea lor, ceea ce va vedea va fi pământ înstrăinat”. Și totuși pesimismul poetului va fi contrazis de forțele patriotice de aici, care, profitând de degingolada imperiilor în finalul Primului Război Mondial, într-un Congres Ostășesc de la Chișinău (17-23 octombrie 1917), vor proclama autonomia teritorială și politică a Basarabiei. O lună și ceva mai târziu, la 2 decembrie 1917, se proclamă Republica Democrată Moldovenească, iar la 24 ianuarie 1918 se votează independența Republicii. Ideea unirii cu România prinde contur. La 26 martie 1918, în Sfatul Țării, Al. Marghiloman, prim-ministru al României, citește declarația de unire, iar I. Buzdugan, secretarul Sfatului Țării, citește motiunea de unire în care se spune, răsplat: „Domnilor deputați, în numele poporului român și în numele regelui României, cu mândrie iau act de declarația d-voastră pentru unire și declar că Basarabia este de acum unită pe vecie cu România, una și nedespărțită”. După Marea Unire din decembrie 1918, proclamată la Alba-Iulia, începe și în Basarabia o perioadă de trezire și înflorire a cuvântului românesc. Apar ziare și reviste (*Cuvânt moldovenesc*, *Școala moldovenească*, *Arhivele Basarabiei*, *Viața Basarabiei*, *Pagini basarabene* ș.a.) în care literatura de aici se apropie cu pași repezi de nivelul celei de dincoace de Prut. Apar scriitori și se publică opere literare. Dar problema recunoașterii limbii române ca limbă națională a constituit de la început un punct nevralgic. La Congresul Învățătorilor din 25-28 mai 1917, când Pavel Gore a deschis lucrările, adresându-se prin cuvintele: „Frați români”, din sală au izbucnit mult prea numeroase glasuri de protest: „Noi

nu suntem români, ci moldoveni”¹. E de reținut acest fapt, întrucât *vecia* anunțată în Sfatul Țării a ținut doar până în 1940, când, în contextul celui de al Doilea Război Mondial, la 23 august 1939, Ribbentrop și Molotov semnează un Tratat prin care România era obligată să cedeze Uniunii Sovietice teritoriile Basarabiei, Bucovinei și Ținutului Herța, astfel încât la 28 iunie 1940 trupele sovietice săvârșesc ocupația, de facto. La 2 august 1940 se proclamă R.S.S. Moldovenească, pentru ca în noiembrie Herța, Bucovina de Nord, Bugeacul, Hotinul și Cetatea Albă să fie încorporate în R.S.S. Ucraineană. Dar, în 1941 – la 23 iunie – începe campania Germaniei și României împotriva URSS. Într-o lună, Basarabia este eliberată. Pentru o perioadă de trei ani, căci, în martie 1944, odată cu înaintarea frontului spre vest, trupele sovietice intră în nordul Basarabiei, iar în august Basarabia este ocupată în întregime. Acum începe pentru populația Basarabiei, în speță pentru cultura ei, exilul interior, cum îl numește Mihai Cimpoi („Firește, nu putem vorbi, în cazul culturii basarabene, de un exil total [...] diasporic propriu-zis [...] el rămâne în propria țară, deși aceasta este în fond colonizată și supusă unor factori coercitivi sau chiar unui proces de ștergere a identității”²). Începe deportarea în Siberia a unei bune părți din românii din Basarabia, iar în republica sovietică procesul de naționalizare devine o realitate. E o perioadă istorică de câteva decenii în care elementul românesc, susținut de populația lipită de glia străbună, nu piere, în ciuda tuturor privațiunilor. Atâta doar că e total sau aproape total rupt de România, dezvoltându-se din propriile tradiții și din propriile intuiții culturale, modelul sovietic fiind impus oficial. Din această stare de fapte, R. Moldova își îndreaptă coloana vertebrală istorică în 1991, când la 27 august își declară independența față de URSS. De-acum, destinul națiunii române din această provincie se află, netăgăduit, în propriile sale mâini. Numai că acest balans

1 Toate trimerile se fac după Petre V. Haneș, *Scriitorii basarabeni. 1850-1940*, Editura Casei Școalelor, București, 1942.

2 Mihai Cimpoi, *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. Editura ARC, Chișinău, 1997, p. 17.

administrativ continuu, dintr-o parte în alta, a două sisteme sociale diferite, dictat de interese aflate peste voința proprie, de cele mai multe ori în beneficiul puterii de la răsărit, a produs în mentalitatea și în comportamentul românilor de aici *reflexe* nu ușor de îndreptat azi. Într-un studiu asupra evoluției poeziei basarabene, de-a lungul vremii și mai ales în contemporaneitatea apropiată, Nicolae Leahu se referă cu exactitate la simptomele diagnostice valabile întregii literaturi naționale de aici: „A scrie despre [...] Basarabia în secolul al XX-lea, deci despre limbajul artistic *esențial* al unei provincii care a traversat (orice verb fără predicatul *trăite* ale istoriei sună ca un eufemism) șapte schimbări de regim politic (1917, 1918, 1940, 1941, 1944, 1991, însoțite de războaie, degringoladă, refugiu, epurare etnică, masacrare colectivă, expropriere, foamete organizată, campanii de îndoctrinare și deznaționalizare etc., etc.) în nici trei pătrare de veac, într-un veac de om, altfel spus, înseamnă, înainte de toate, a-ți asuma destinul unei lumi tragice, marcate de experiențe fundamentale diferite decât aspirația către ceea ce prețioasă (maniheista?) modernitate numea frumos gratuit, artă pură, autonomie a esteticului. Și totuși, deși calvarul împrejurărilor istorice ar explica poate o evoluție condescendentă, fără să o justifice desigur”, se evidențiază „acele disperate tensiuni ale spiritului de a se elibera de presiunile existenței, pentru a se oglindi în nebuloasa rotitoare a propriei sale identități, acea forțare a ființei poetice de a se revela ca și întru frumos, fie și re-întemeindu-se, în elanuri mereu reluate, de la sensul utilitar/didactic la cel etic și etnic și la desăvârșita-i strălucire de bibelou verbal, de lux al expresiei”³.

Evocarea acestor stări de fapte istorice e utilă în fixarea profilului scriitoricesc al lui Ion Druță întrucât el se impune ca un exponent de primă importanță al literaturii specifice acestei provincii, al acestei țări, la urma urmelor, într-o perioadă bine determinată geopolitic și este receptat ca atare de publicul cititor, ca și de cei mai mulți dintre

3 Nicolae Leahu, *Poezia basarabenilor. De la facere la re-facere și (pre)facere*. În „O istorie critică a literaturii din Basarabia”. Cuvânt-înainte de Eugen Simion. Editura Știința – Editura Arc, Chișinău, 2004, p. 15.

confrații săi. „Druță este distinsul slujitor al sufletului mioritic”, spune Grigore Vieru⁴, iar Druță însuși ținea să afirme, în **Precuvântul** la volumul său **Ora jertfirii**: „Calvarul jertfirii neamului m-a preocupat în mod deosebit”⁵. Întreaga sa operă vibrează astfel de un profund patos al iubirii de neam, autorul văzând și simțind lumea satului basarabean ca nucleu purtător al însemnelor tradiției și al istoricității etniei din care el însuși s-a ridicat.

Fără îndoială, momentul în care și-a făcut apariția în literatură nu era unul lipsit de valori. Lipsit de o viață literară considerabilă. Numai că restricțiile politice și direcționările doctrinare în domeniul creației au făcut ca scriitorii acelei perioade să graviteze, în bună parte, pe orizonturi estetice limitate, fără o legătură directă cu edificiul cultural românesc, național, fiind elaborate opere după rețetara dogmatic al metodei realismului socialist, impus de regimul sovietic. „Proza moldovenească, prin anii cincizeci – ne încredințează Ion C. Ciobanu –, când și-a făcut apariția Ion Druță în literatură, era încă fără Negruzzi, fără Creangă, fără capodoperele secolului XIX”⁶. Numai că norocul poate a făcut ca vocația sa scriitoricească să i se arate încă din copilărie, din anii războiului, și nu oricum, ci prin mijlocirea scrierilor unuia dintre clasicii literaturii ruse: A. P. Cehov. „Se edita pe atunci – se confesează prozatorul – o serie de cărțuții micuțe, numită «Biblioteka krasnoarmeita». Douăzeci-treizeci de foite, patru-cinci nuvele umoristice pentru un scurt popas, pentru o mică împropștare a sufletului. Și atunci îl vedeam pe ostașul ce stătea la noi cu cărticica în mână, veneam de mă așezam alături, pentru a participa oarecum la acel mare și tainic ospăț al sufletului. Peste câteva săptămâni regimentul cantonat în satul nostru a fost ridicat în puterea nopții și trimis pe front. Nu știu bine când și pe

4 V. scrisoarea lui G. Vieru, din 30 iunie 1971, în volumul: Ion Druță, *Ora jertfirii*, Editura Cartea Moldovei, Chișinău, 1998.

5 Ion Druță, *Ora jertfirii. Proză. Publicistică. Scrieri*. Editura Cartea Moldovei, Chișinău, 1998.

6 Ion C. Ciobanu, *Cuvânt despre Ion Druță*. În: Ion Druță, *Scrieri*, vol. 1. Ediție îngrijită, cu acordul autorului, de V. Guțu și E. Lungu. Editura Literatura Artistică, Chișinău, 1989, p. 5.

unde a plecat, pesemne dormeam, dar ostașul ce poposise la noi a avut grijă să uite în casa noastră vreo patru-cinci cărțulii subțirele. Purtau cu toatele semnătura unui singur autor – Cehov – și nu știu cum se face, dar cu fiecare pagină numele acela se umplea de lumină și bunăvoință. Probabil de la cărțile acelea a și început patima scrisului. Mă așezam, țin bine minte, serile, luam cărticica și după primele două-trei fraze, neștiind încă rusa, neștiind bine despre ce era vorba, eram aproape fericit⁷.

Copilăria și-a petrecut-o în satul natal (s-a născut la 3 septembrie 1928, în Horodiște, județul Soroca; tata – țăran, dar cunoscut mai ales ca zugrav de biserici; mama – o ucraineană româniată), una din cele mai vechi așezări din Câmpia Sorocii („La începuturile sale, Horodiște era un sătucean micuț, vreo cincizeci de case cu bordeie cu tot, și biserica satului, firește, era o simplă casă țărănească așezată la marginea satului, pe dealul răsăritean [...] cu drumurile sale înguste și întortocheate, cu cătina crescută pe sub garduri, cu acoperișul de case vechi, cârpite ici-colo cu mușchi verde [...] Când am apărut și eu pe lume, casa noastră domnea de una singură în ograda de la vale de biserică [...] Eram mezin, al patrulea copil, ori, cu cele două surori ce-au murit de mici, al șaselea”). Apoi, anii adolescenței în Ghica-Vodă („satul acela nou, Ghica-Vodă”), unde a început a merge la școală („La noi în casă, în afară de manuale și o cărticică de rugăciuni, alte cărți nu mai țin minte să fi fost. Poate ciupisem câte ceva din micuța bibliotecă a școlii, adunată prin grija învățătorilor – erau câteva serii în scoarțe gălbui: «Căminul cultural», «Biblioteca pentru toți»). Din patima lecturii se zămislesc și primele versificații. Impresionat de o întâmplare din sat – fiul unui pădurar împușcase o fată în pădure –, încropește o poezioară, „care a plăcut grozav”, și cineva l-a îndemnat chiar „s-o pun în plic, s-o trimit mitropoliei”. Iar imaginile vieții rustice și farmecul peisajului se sedimentează pentru totdeauna în sufletul său, ca o permanență la care se va întoarce mereu, evocând-o cu o nostalgică duioșie și o vibrantă dragoste față de locurile

7 V. Lumea lui Cehov. În *La umbra cuvântului*. În: Ion Druță, *Scrieri*, vol. 4, ed. cit., p. 400-401.

obârșiei, față de țăranii copleșiți de munci și de griji, văzuți însă într-o mirifică imagine poetică, a comuniunii cu natura: „Atunci când amurgul vine să îmblânzească marea osteneală a unei zile de vară, atunci când mâinile bătătorite se lasă furate de visul unei mângâieri, atunci când adoarme în valea satului bătaia unei căruțe întârziate la drum, atunci când te prinde pe neașteptate suspinul singurătății, și dorul te arde, și milă ți se face pentru bietul tău destin – abia atunci încep a răzbate ele în câmpie, frumoasele nopți de vară./ Văile își culcă iarba în culcușuri de răcoare, cerul greu și siniliu coboară jos, deasupra omului, câteva steluțe, răsărite din voia bună a lor, caută lacuri adormite să-și răsfrângă lumina în oglinda apei. Câmpia se așază la culcare, și satele, adunate grămăjoară, picură. Din toate cele patru părți ale lumii mustește o liniște blândă, o liniște largă cât o împărăție, și cine ajunge în împărăția aceea nu o mai poate părăsi. Vorba coboară în șoaptă, auzindu-se abia-abia, oftează pădurile în depărtare și rătăcește printre dealuri o boare caldă de vânt, ca o tânguire de mamă” (**Balade din câmpie**). Șansele de a merge la școală mai departe erau minime într-un atare climat patriarhal. Însă elementele de tehnicizare ale agriculturii își fac apariția și meseria de tractorist putea reprezenta la acea dată urcarea pe o treaptă mai înaltă în ierarhia socială a satului. Urmează, așadar, o școală de tractoriști (1945), meserie pe care o și practică o vreme („Tractoare mari și grele ca niște tancuri macină ță râna de o fac colb și se tot vârcolesc și gem primprejurul satului zi și noapte, ca în vreme de război [...] Tractoriștii? Ei aparțin altei clase” – **De la Horodiște la Ghica-Vodă**; „Nu-i pâine ușoară pâinea tractoristului” – **Ultima lună de toamnă**); apoi urmează cursurile unei școli de silvicultură (1947) – aspecte ale acestui tip de activitate vor fi relatate în micul roman **Ultima lună de toamnă** –, ceea ce îi dă o anume prestață, ajungând secretar al Sovietului Sătesc din Ghica-Vodă, postură din care pleacă în armată (anii '50), într-o unitate militară din Tiraspol („nouă luni în școala de sergenți au fost, poate, cele mai grele în toți anii de cătănie” – **Lupaniada**). Aici va conștientiza vocația sa scriitoricească, adresându-i lui Andrei Lupan, președintele Uniunii Scriitorilor din RSSM,

o lungă epistolă, împreună cu versuri și o povestire: „Sunt sigur că voi deveni scriitor, că altfel inima mea nu mai poate să bată” („Mulle din cele ticluite în timpul manevrelor de toamnă, după revenirea în cazărmile de iarnă, le așterneam pe hârtie. Un caiet întreg era plin cu un poem ce se numea, după câte îmi aduc aminte, «Ursitoarea». Bucata se cerea imediat scoasă în lume, citită, dar cui s-o citești într-o cazarmă subordonată disciplinei militare” – **Lupaniada**). În proză își găsește însă adevăratul mod de exprimare. Prima povestire, **Problema vieții**, îi apare în revista *Octombrie*. Apoi începe colaborarea cu ziarul *Țăranul sovietic*, pentru ca, după eliberarea din armată, să intre în redacția acestuia („Demobilizat, cu recomandarea aceluiași Lupan, nimeresc la redacția gazetei «Țăranul sovietic», închiriez o odăiță pe Kotovski, colț cu strada Kiev, în subsolul unei case și mai că din nimic încep a înjgheba o soartă nouă” – **Lupaniada**). Modelul schițelor și povestirilor din această perioadă este opera lui Cehov, pe care o aprofundează și căreia îi descifrează din taine. Eliminarea oricărui detaliu de prisos în relatarea faptelor, concizia, duișia, alături de o notă ironică, vor constitui trăsăturile remarcabile și remarcate de toată lumea care îl citea, dobândindu-și curând o bine meritată notorietate. Abordează teme din actualitatea imediată, cu eroi populari, cu precădere de la țară, în care cititorii își recunoșteau propriile eforturi de a răzbate în viață. „Eroii lui Druță – scrie Mihai Cimpoi – au ca dat organic *vocația adevărului*”⁸.

În RSSM, după îndelungate discuții oficiale, se aprobă editarea, în ediții postbelice, a clasicii literaturii române. Contactul cu aceștia va da orizontului creator al tânărului prozator alte deschideri. Dar în 1957 pleacă la Moscova, la Școala de Literatură de pe lângă Institutul „Maxim Gorki” (*fabrica de scriitori*, cum o numește Ioniță Marin pe cea de la București, similară celei moscovite, după modelul căreia s-a și inspirat), frecventată, de altfel, de către aproape toți scriitorii din RSSM din acea epocă, precum și de către cei din întreaga Uniune

8 Mihai Cimpoi, *Spațiul sacru*. În: Ion Druță, *Povara bunătății noastre*. Prefață și tabel cronologic de Mihai Cimpoi. Editura Minerva, București, 1992, p. VIII. Biblioteca pentru toți, nr. 1369.

Sovietică. Dacă e să acceptăm paralelismul dintre cele două *Școli*, ființând în aceeași perioadă și cu aceleași deziderate, atunci aprecierea lui Mihail Sadoveanu se dovedește cu totul îndreptățită, afirmând că de pe băncile ei au ieșit tot atâția scriitori câți au și intrat. Ion Druță se numără printre cei care își dovediseră deja întru totul vocația autentică. În plus, beneficiul frecventării ei s-a dovedit real în cazul său. Prin intermediul traducerilor în limba rusă are posibilitatea de a cunoaște marea literatură universală, bine reprezentată în librării și în biblioteci. Ca să nu mai vorbim de familiarizarea cu operele clasicilor literaturii ruse.

La Chișinău colaborează intens cu publicațiile *Moldova socialistă*, *Femeia Moldovei* ș.a., pentru ca în 1952 să-și adune schițele și povestirile într-un prim volum de proză literară, *La noi în sat*, ce stârnește numeroase controverse, dar care impune în peisajul literar basarabean o nouă voce, cu o personalitate distinctă. Haralambie Corbu face în acest sens o observație importantă în privința scriitorului, remarcând „capacitatea lui de a se adapta la condițiile și îngrădirile din afara procesului de creație, condiții și îngrădiri care conduceau, în cele din urmă, la anihilarea accentului creativ ca expresie a libertății spiritului și a valorilor perene general-umane”⁹. Ceea ce este chiar adevărat. Ion Druță nu refuză pe față, dar găsește soluțiile adecvate pentru a nu scrie *propagandistic* despre noile realități socialiste din țară. Chiar și atunci când nominalizează, bunăoară, viața colhoznică, aceasta nu este decât un simplu decor, în spațiul căruia se consumă drame umane autentice, relevate cel mai adesea sub masca unor intrigi cu caracter satiric, umoristic („Druță râde și plânge împreună cu eroii săi; el concepe viața ca o nesfârșită sărbătoare. Pe acest concept e zidit totul” – V. Coroban¹⁰). E însă un umor trist, dacă se poate spune așa, întrucât, dincolo de o față a întâmplărilor ridicole, se deslușesc stări de fapte, trăiri

9 Acad. Haralambie Corbu, *Sintagma Povara bunătății noastre ca titlu de roman și emblemă a întregii creații druțiene*. În *Akadosmos*, iulie 2009, p. 98.

10 V. Ion Druță, *Harul Domnului. Epopee teatrală*. Volumul I, ediție de autor. Chișinău, 2001. Anexe la *Casa mare*, p. 61.

profund dramatice. Și, de fiecare dată, în mai toate povestirile sale, Ion Druță evocă *normalitatea* unei vieți de odinioară, înscrisă pe făgașul *deprinderilor* existențiale țărănești ancestrale. A fost taxat de patriarhalism. O vină ce poate fi la fel de bine înțeleasă ca o calitate. „Străbate din aceste texte ale lui Ion Druță – spune Maria Șleahțițchi – vocea patriarhală a unui narator de la mijlocul secolului trecut, cu ritmul și umorul bonom, cu blândețe lirică și cu o filozofie veche, arhaică poate, a acceptării lumii și destinului ca pe un dat. Împletirea organică a epicului cu liricul constituie nota particulară a prozei lui Ion Druță”¹¹. De la mijlocul secolului al nouăsprezecelea? Într-un fel, da. Numai că între scrierile lui Ion Druță și literatura sămănătoristă din România de pe vremea aceea legătura se face strict intuitiv de către prozator, el neurmând în niciun fel doctrina aceluia curent. El înțelege că trebuie să reflecte viața și atmosfera satului tradițional moldovenesc, aflat sub amenințarea de a-și pierde identitatea istorică, imagia acestuia fiind puțin sau, mai degrabă, nefiind prezentă în scrierile contemporanilor săi, grăbiți (nu puțin) a exulta câștigurile socialismului. Ion Druță *recompune* în literatura din Basarabia un curent ce-i lipsea și care trebuia asumat, pentru întregirea dinamicii fenomenului de evoluție normală a acesteia. Dar, sămănătorismul său este cu totul diferit de cel al lui Ion Agârbiceanu, Sandu Aldea sau Mihail Sadoveanu, bunăoară. Pe care îi cunoaște, la acea dată, extrem de puțin, dacă nu cumva deloc. Ca și pe ideologul acestuia: Nicolae Iorga.

Literatura lui Ion Druță vibrează pe coarda modernă a înstrăinării, a alienării condiției țaranului într-un sistem social (și politic) menit a-l dezrădăcina, fără acea teză a orașului care trimite la țară deprinderea depravării, pe care citadinismul și-l putea reclama ca mod existențial. Microromanul *Ultima lună de toamnă* este exemplar în acest sens. Eroul său, bătrânul tată pornit să-și viziteze feciorii

11 Maria Șleahțițchi, *Literatura pentru copii: între inocența și nostalgia jocului*. În *Literatura pentru copii*. Selecție, studiu introductiv și note bibliografice de Maria Șleahțițchi. Postfață de Constantin Cubleşan. Editura Știința–Editura Arc. Chișinău, 2004, p. 21.

care nu mai dau pe-acasă, prin bătătura lui de la țară, se lovește nu atât de decăderea morală a acestora, cât de mizeria societății care i-a transformat sufletește, rupându-i de condiția ancestrală a devenirii lor umane. Nu alta se conturează a fi problematica din Clopotnița. Eliminarea mărturiilor trecutului neamului este cea care declanșează criza de identitate a dascălului sătesc. Acesta nu țintește câtuși de puțin a reîntoarce viața obștii la un sistem social revolut, ci caută a trezi în conștiințele tinerei generații demnitatea seminției lor, care în istoria-i seculară a scris pagini de autentică măreție. Patriarhalismul de acest fel, cultivat de Ion Druță, este mai degrabă o pledoarie în defavoarea ofilirii simțului patriotic al cetățeanului basarabean, angajat într-o nouă orânduire socială. „Druță este primul prozator basarabean care sparge clișeele realismului socialist de cea mai joasă speță practică la Chișinău. Personajele lui nu mai adoptă schema maniheistă primitivă. Druță renunță la «chipul secretarului de partid», care primise «viză de reședință» în literatura sovietică. Personajele și situațiile în care sunt puse acestea denotă complexitate și, firesc, inimaginabile până la Druță. El adoptă formula de lirism care să facă proza mai digerabilă de către regim [...], cultivă în literatura sa un tip blajin, refractar, cumva atemporal și mioritic”¹². Această atemporalitate reprezintă, de fapt, dimensiunea perenității în actualitate a istoriei neamului, pe care Ion Druță își construiește întreaga operă. Regăsim aici o *memorie arheală* (Theodor Codreanu) pe care o deduce din ideatica eminesciană. Fie în epică, fie în dramaturgie, Ion Druță reprezintă, prin întreaga sa creație, tocmai conștiința vie a devenirii istorice a moldovenilor din frumoasa Câmpie a Sorociei, în fond din câmpia basarabeană, cu viața lor rurală ori citadină.

În virtutea acestei meniri, pe care și-o asumă, se angajează tranșant și în viața publică, scriind articole și eseuri privitoare la starea de fapte a societății și a națiunii, pledând deschis în *Agora* pentru cauza păstrării neștirbite a limbii naționale. Când în 1965,

12 Grigore Chiper, *Proza scurtă între diletantism și profesionalism*. În *O istorie critică a literaturii din Basarabia*. Cuvânt-înainte de Eugen Simion. Editura Știința – Editura Arc. Chișinău, 2004, p. 61.

la Congresul Scriitorilor din RSSM, abordează deschis chestiunea introducerii alfabetului latin în locul celui rus, s-a iscat o reacție atât de puternică împotriva lui, încât unul dintre apropiați l-a sfătuit confratern: „Ioane, pleacă de-aici cât nu-i târziu!”¹³. Atitudinea sa vădit patriotică i-a deranjat pe mulți oportuniști¹⁴, care l-au atacat, etichetându-l după împrejurări. Fie: „Băiat bun, dar antisovietic”, fie „naționalist”, fie „anticomunist”, iar atunci când, după Congresul Scriitorilor din 1965, a ales soluția stabilirii la Moscova („Atunci când la Chișinău nu am mai putut trăi, nici scrie, atunci marea cultură rusă, cu larga ei mărinimie, mi-a oferit scena, revista, editura”¹⁵), perspectiva atacurilor s-a întors cu o sută optzeci de grade: „trădătorul de neam”, „nu uitați că Druță și-a trădat neamul”¹⁶ ș.c.

După dobândirea independenței de stat a Republicii Moldova, s-a angajat într-o nouă bătălie, pentru înfăptuirea democrației autentice în țară, fiind ales deputat (1989) și acordându-i-se cinstită: Membru titular al Academiei de Științe a Republicii Moldova (1992), decorat cu Ordinul Republicii (1993). E drept că marile succese de mai înainte, reprezentarea pieselor sale pe numeroase scene din URSS și din străinătate¹⁷, tipărirea cărților în limba rusă, cu o largă circulație și entuziastă apreciere, au obligat forurile din RSSM la recunoașterea

13 V. Răscrucea celor proști. În Ion Druță, *Ora jertfirii*. Proză. Publicistică. Scrisori. Editura Cartea Moldovei, Chișinău, 1998.

14 Se zice că, într-o convorbire a prim-secretarului Partidului Comunist din RSSM, Ivan Bodiul, cu Valentin Kataev, de la Moscova, s-ar fi exprimat astfel: „Druță e mult mai periculos decât Soljenițin. Dacă mi-l aduceți din Moscova în componența delegației ruse, am să-l spânzur pe primul stâlp de telegraf, acolo lângă gară, imediat ce va coborî din tren”.

15 V. Așa-zisa libertate. În *Ora jertfirii*. Ed. cit.

16 V. Trădătorii și salvatorii neamului. În *Ora jertfirii*. Ed. cit.

17 În 1985, criticul teatral Gheorghe Cincilei alcătuiește o statistică a reprezentărilor scenice ale pieselor lui Ion Druță, până la ora aceea: „În Federația Rusă – 157 (*Sfânta Sfintelor* – 68; *Casa mare* – 42; *Păsările tinereții noastre* – 22; *Clopotnița* – 18; *Plecarea lui Tolstoi* – 4; *Doina* – 1; *Hramul înălțării* – 1; *Lepădarea de Dumnezeu* – 1). În celelalte republici: Ucraina – 58; R. Moldova – 11; Letonia – 9; Bielorussia – 9; Lituania – 8; Kazahstan – 8; Estonia – 7; Uzbekistan – 4; Armenia – 4; Kirghizia – 2; Georgia – 2; Azerbaidjan – 1; Tadjikistan – 1. În alte țări: Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria, Franța, Iugoslavia – 24. În total: 305 reprezentatii”. Și, în concluzie: „Avem de a face cu o revărsare a spiritului latin peste hotarele țării, cum nu a mai cunoscut Moldova de la descălecarea lui Dragoș-Vodă”.

de drept, decernându-i Premiul de Stat al RSSM, pentru **Balade din câmpie** și **Ultima lună de toamnă** (1967), conferindu-i-se titlul de Scriitor al Poporului din RSS Moldovenească (1988).

Dramaturgia lui Ion Druță aduce în prim-plan dramele morale provocate tocmai de noua dimensiune socială stabilită după război în Basarabia, pe care eroii săi le decantează în trăiri individuale de mari și profunde vibrații sufletești. E aici o trimitere constantă la destinul mioritic al neamului, la demnitatea și cutezanța păstrării specificității naționale. „Din an în an – spune G. Kojuhova, comentând spectacolul cu **Harul Domnului** – Ion Druță își aprofundează opera, coborând în adâncul izvoarelor sale de inspirație: istoria pământului care l-a născut, viața oamenilor în mijlocul cărora și-a petrecut copilăria și tinerețea. În noua sa piesă poetică, druțiană, de o factură aparte, și-a slobozit parcă și mai puternic, mai rafinat, rădăcinile în rodnicia pământului străbun”¹⁸. Așa, în **Hramul înălțării**, în **Horia**, în **Păsările tinereții noastre**, în **Sfânta Sfințelor** etc., chiar și atunci când abordarea este pur satirică (**Cervus divinus**), istoria se află mereu în subsidiarul conflictelor de actualitate, pe care autorul le dezvoltă, cel mai adesea, în registru metaforic, parabolic, lirismul atitudinal al personajelor radiind acea căldură umană de care aveau atâta nevoie spectatorii.

Una din coordonatele fundamentale ale acestei literaturi – în proză și în dramaturgie – este aceea a credinței, fără a se constitui într-o ilustrare de teme religioase, biblice, în ciuda faptului că motivele acesteia dau consistență ideatică fabulației dezvoltate dramaturgic. **Harul Domnului** (Apostolul Pavel) sau **Căderea Romei** plasează acțiunea într-un cadru de început de lume creștină, dar în dezbateră conflictuală se regăsesc limpede halourile actualității imediate când umanitatea (universul uman moldovenesc, național) trebuie să se salveze sub semnul creștinătății, împotriva abuzurilor atee. „Dramaturgia lui Druță – spune undeva Ion Ungureanu, regizorul care i-a montat piesele – este dramaturgia unui popor biblic, prin

18 G. Kojuhova, *Sentimentul demnității*. În *Pravda* (Moscova), 12 martie 1977.

cutremurele și suferințele sale”. Prin astfel de abordării se face limpede dovada faptului că Ion Druță nu rămâne prizonier al temelor ruralității. Dramaturgia sa are o marcată deschidere intelectuală – filosofică, de ce nu? – prin care se înscrie confortabil în circuitul de modernitate stilistică al dezbaterilor ideatice (fără a agreea însă moda experimentărilor formale). **Plecarea lui Tolstoi** este, în felul său, o dramă psihologică ce abordează problematica singurătății copleșitoare a creatorului într-o lume obtuză, dominată de interese meschine, materiale. De altfel, construcția întregii sale dramaturgii își are modele ușor identificabile în arta teatrului cehovian și a celui shakespearian, deopotrivă. Dincolo de baladescul evocator al tramelor, ce vine dintr-o viziune de sorginte folclorică autohtonă.

Un discurs modern, polemic, găsim în publicistica lui Ion Druță, mereu dispus la o abordare analitică socială și politică a factorilor actualității. Este, fără îndoială, o gazetărie incomodă, prin sarcasmul diagnostical și prin vizionarismul sumbru, raportat la degingolada luptelor partinice de azi, incapabile a direcționa cu fermitate evoluția societății pe drumul autenticei democrații. Dar și această atitudine ține, la urma urmelor, de patosul patriotismului pe care l-a afișat dintotdeauna și în toate împrejurările.

Ca puțini alții dintre scriitorii români de azi, Ion Druță este împătimit iubitor al meleagurilor natale pe care le evocă în pagini de reverie baladescă, în autentice doiniri ce-și aduc melosul dintr-un străfund freamăt milenar de istorii, dând peisajului Câmpiei Sorociei, prin extensie al Câmpiei Basarabiei, dimensionalitatea maiestuoasă a lumii din acel *illo tempore* din care etnia sa își trage obârșiile: „Câmpia Sorociei... O fi fost cândva pe aici, cu mii și mii de ani în urmă, o mare limpede și blândă. O fi secat încetul cu încetul, s-o fi călătorit prin alte părți, dar s-a dus, lăsând câmpiei moștenire mărețul chip al unor ape nesfârșite, cu valuri domol legănate. O fi crescut cândva pe aici, odată demult, păduri adânci și dese. Le-o fi ars vreun pojar, le-o fi pustiit vreo furtună, dar s-au tot dus și numai adâncul pământului mai mustește un dor străbun după codrii de altădată, cercând în fiecare primăvară să lege un freamăt verde peste

trupul său secătuit de secete. S-o fi înălțat pe aici, cândva, un cârd de munți cu creste cărunte, răsucite în sus, în albastrimea cerului. Vremea i-o fi măcinat, cutremure mari de pământ le-or fi crăpat temeliile, dar s-au dus munții și numai păsările câmpiei tot rătăcesc zile întregi undeva sus, printre nouri, căutând piscurile munților de altădat. Câmpia Sorociei...” (**Balade din câmpie**). Între acele păsări își află destinul Ion Druță, scrutând din înălțimea vizionarismului său istoria unui neam de oameni, binecuvântat de Dumnezeu, așezat pe meleagurile mănoase, legănat la nesfârșit de brațele celor două ape mărețe, pe nume Prut și Nistru, în călătoria sa ființială spre veșnicie.

Prozatorul

Satul – dimensiunea epopeică

Balade din câmpie

Viața satelor din Câmpia Sorociei, cu oamenii lor, surprinsă de Ion Druță în atâtea povestiri și nuvele presărate prin pagini de gazetă, reunite apoi în volume, mustind de autenticitate (**La noi în sat**, 1952; **Poveste de dragoste**, 1954; **Dor de oameni**, 1959), apreciate favorabil de cititori și de o bună parte a criticii literare din țară („un mare succes al literaturii moldovenești și un mare succes al literaturii sovietice” – D. Naghișkin; las la o parte obiecțiile dogmatice exprimate în cuvântul lui George Meniuc la Consfătuirea Scriitorilor Moldoveni din 1956, care punea, de fapt, involuntar, în evidență tocmai calitatea inconfundabilă a originalității prozatorului: „scrie cu încântare despre vechile împrejurări sociale, le zugrăvește cu măiestrie adevărată, însă trece în surdina perioadă nouă [...], caracterul pozitiv al noului” – Apud Mihai Cimpoi, **Prefață și tabel cronologic** la Ion Druță, **Povara bunătății noastre**. Editura Minerva, București, 1992, Biblioteca pentru toți, p. XXVI), se cereau, ca de la sine, coagulate într-o construcție epică amplă, unitară, menită a impune în monumentalitate modul *de a fi în istorie* al țaranului moldovean, dintotdeauna. Acest lucru se întâmplă în romanul **Balade din câmpie** (1963. Ediția a VII-a, definitivă, apare la Editura Cartier, Chișinău, 2012, în colecția *Cartier clasic*), prima parte a dipticului **Povara**

bunătății noastre), ce avea să-l consacre definitiv pe romancier între întemeietorii prozei contemporane basarabene – o adevărată viziune epopeică a unei lumi specifice, care venea din negurile vremurilor, curgând prin istoria neamului odată cu apele tumultuoase ale Nistrului și ale Prutului, pe malurile cărora îi era marcată statornicia. Nu e însă un roman istoric, în accepția consacrată a conceptului, ci unul pregnant al contemporaneității. Numai că nimic în intriga lui nu se conjugă fără a subsuma, nedeclarată, dar perceptibilă, rezonanța trecutului, întruchipat palpabil în viața de toate zilele a satului basarabean (Câmpia Sorocii, având, la propriu, doar vreo treizeci de sate, este pentru romancier nucleul simbolic, tipic, al universului existențial dintr-un larg ținut specific al neamului).

Cadrul în care se circumscrie viața acestor țărani este așezat sub semnul timpului cosmic, în rotirea veșniciei anotimpurilor dătătoare de viață, pe care prozatorul le percepe ca imagini ale unor fabuloase dezlănțuiri de forțe, cu încărcătura lor de calități benefice sau malefice, în care omul devine, el însuși, prin predestinare, un element al firii universale. Copleșitoarea iarnă, cu înzăpeziri urieșești, care se prăbușește asupra satelor câmpiei nistrene, deschide tocmai această perspectivă de epică grandioasă de care era nevoie în corelaționarea țaranului cu natura: „Ningea. Peste Câmpia Sorocii ningea încet, domol, agale, și venea potopul cela alb de sus nu ca o ninsoare oarecare, ci ca o mare binefacere cerească. Fulgi mășcați și blânzi cădeau nu atât pe pământ, cât pe sireacul suflet omenesc, pentru a-l mai mângâia, pentru a-l mai îmbărbăta oarecum [...], întreaga Câmpie a Sorocii, cu văile și dealurile sale, cu satele și cătunele de pretutindeni, îngâna în sine ei o colindă pe care cerul i-o tot picura de sus, fulg cu fulg, vers cu vers”. Numai că abundența acestor ninsori stârnește foarte curând sinistrul dimensiunilor apocaliptice: „Furtuni de zăpadă, îmbrododite în șaluri albe, veneau peste câmpie schelălăind și dănțuind care mai de care. Ș-au tot suflat pojghița ceea subțire de gheață, ce acoperea întreaga câmpie, ș-au tot șlefuit-o până au făcut-o ca sticla, așa încât, dacă vântul smulgea din gireada cuiva o pănușă, o gonea de la Prut peste Nistru, apoi de la Nistru o întorcea ’napoi